

ВІСНИК

КАРПАТСЬКОГО БІОСФЕРНОГО ЗАПОВІДНИКА

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОЛОГІЧНА ГАЗЕТА

№ 4 (24)

СЕРПЕНЬ 2010 р.

Заснована у
2006 році.

Розповсюджується
безкоштовно

ШАНОВНІ ДРУЗІ!

Щиро вітаю вас із Днем працівника природно-заповідної справи.

Перед вами стоять надзвичайно важливі завдання – збереження та відтворення здорового природного середовища, біологічного та ландшафтного різноманіття, які так необхідні для повноцінного життя людини.

Нині особливо актуальною стає просвітницька функція заповідної справи, спрямована на поширення ідей гуманізму та принципів екологічного світогляду, патріотичного виховання молоді у дусі шанування рідної природи та небайдужого ставлення до свого краю.

Переконаний, що ваш професіоналізм, наполеглива сумлінна праця дадуть змогу з гідністю виконати поставлені завдання, забезпечити становлення новостворених та розвиток існуючих заповідників і національних природних парків, збереження для прийдешніх поколінь загальнонаціонального природного багатства.

Від щирого серця бажаю всім працівникам природно-заповідної справи міцного здоров'я, родинного благополуччя, оптимізму, подальших успіхів та нових здобутків у професійній діяльності.

Президент України

Віктор ЯНУКОВИЧ

ЧИТАЙТЕ У НОМЕРІ:

1,5 стор. – Працівники КБЗ вперше відзначили своє професійне свято.

2-4 стор. – Історія з продовженням, або чи могли б Карпати прийняти Зимову Олімпіаду?

6 стор. – Українсько-швейцарська співпраця влітку.

7 стор. – Щоб уникнути пожежі.

8 стор. – Червона книга України.

5 липня ц.р. працівники Карпатського біосферного заповідника урочисто відзначили своє професійне свято – День працівника природно-заповідної справи. Як відомо, враховуючи вагомий внесок трударів ПЗС у збереження та відновлення біологічного та ландшафтного різноманіття, розвиток територій та об'єктів природно-заповідного фонду України, Президент нашої держави своїм указом від 18 серпня 2009 року встановив День працівника природно-заповідної справи, яке, починаючи з нинішнього року, відзначатиметься щорічно 7 липня.

З нагоди торжества, 5 липня, в актовому залі КБЗ зібралися представники багаточисельного колективу установи, владних структур і територіальних громад району, а також наукових установ, з якими заповідник співпрацює.

Відкрив урочистість, привітав присутніх зі святом директор КБЗ, професор Федір Гамор. Він зачитав святковий телеграми від Президента України Віктора Януковича та міністра Мінприроди Миколи Злочевського. У своєму виступі Ф. Гамор зазначив, що встановлення в Україні цього професійного свята важливе не тільки для того, аби шанувати природоохоронців – людей найбільш гуманної професії, а й ще раз привернути увагу українсь-

УРОЧИСТО ВІДЗНАЧИЛИ СВОЄ ПРОФЕСІЙНЕ СВЯТО. ВПЕРШЕ

кого суспільства до проблем екологічної безпеки, до збереження та раціонального використання унікальних природних екосистем, підвищення екологічної культури та свідомості населення. Ми мусимо, на жаль, констатувати, що наші сучасники, особливо ті, що при грошах, безжально

нищать ліси, вирубують парки, забудовують зелені зони, оселища рідкісних видів рослин і тварин, приватизують цінні землі, перекривають простим людям доступ до берегів річок та водойм. А засміченість населених пунктів, особливо берегів гірських потоків, набуває катастро-

фічного характеру. В Україні площі стихійних сміттєзвалищ сьогодні, для прикладу, у процентному відношенні перевищують площі об'єктів природно-заповідного фонду. А кількість видів, занесених до Червоної книги України, за останні десятиріччя зросло майже у двічі.

(Продовження на 5-й стор.)

ІСТОРІЯ З ПРОДОВЖЕННЯМ

Актуальність статті, яку передруковуємо із газети «Голос України», з плином часу ніскільки не знизилася. Тим більше, якщо її розглядати у контексті ініціативи Президента України Віктора Януковича стосовно проведення зимових Олімпійських ігор у Карпатах.

ЧИ МОГЛИ Б КАРПАТИ ПРИЙНЯТИ ЗИМОВУ ОЛІМПІАДУ?

Рахівський район є найвисокогірнішим в Україні. Розміщений він у самому серці Українських Карпат. Розвиваючись в останні десятиріччя переважно як промисловий, він певною мірою відображає складні економічні й соціально-екологічні проблеми, що наразі тут.

Розглядаючи стан справ у цьому краї і порівнюючи його з аналогічними гірськими районами сусідніх європейських країн, ми бачимо, що соціально-економічна структура Рахівщини, як і Карпатського регіону в цілому, страждає виробничою однобокністю. Перенасичення гірських котловин виробничими потужностями та розташування на берегах гірських рік лісохімічних, целюлозно-паперових та інших шкідливих виробництв призвели до того, що навіть зараз, коли ці підприємства фактично стоять, стан їхньої фауни та фітопланктону водних артерій перебуває в критичному стані, а гранично допустимі концентрації шкідливих речовин у повітрі та воді перевищують діючі нормативи.

Непоправної шкоди природному середовищу та соціальному розвитку краю завдало варварське лісокористування. Масове вирубування лісів у горах призвело до порушення гідрологічного режиму і водного балансу, спричинило катастрофічні повені, значні ерозійні процеси, обміління річок тощо. Із району вивезено мільйони кубометрів деревини, а людям залишено голі еродовані гірські схили, розбиті дороги, населені пункти без зв'язку, соціально-культурних закладів, елементарних комунальних зручностей.

Ситуацію ускладнює й те, що великі підприємства, які працювали на привозній сировині, виробляючи продукцію для ринків колишнього Радянського Союзу, в

нинішній ситуації не можуть вижити й опинились перед загрозою закриття. Для району, який традиційно належав до регіонів із надлишковою робочою силою, це означає створення масового безробіття, тому дуже важливо вибрати оптимальний курс розвитку кожного регіону.

Стратегічна мета перспективного розвитку Карпатського регіону, на думку багатьох спеціалістів, полягає в тому, щоб на основі розумного використання природних ресурсів створити ефективну систему ринкового типу, яка забезпечить населенню матеріальний добробут, а краю – екологічну безпеку. На моє глибоке переконання, одним із стратегічних напрямків розвитку Рахівщини в майбутньому має стати охорона унікальних природних екосистем та освоєння потужного рекреаційного потенціалу.

По-перше, Рахівщина, на думку багатьох вчених, володіє справжнім екологічним феноменом: саме тут природа, порівняно з іншими регіонами, через важкодоступність зазнала найменших втрат і в багатьох місцях зберегла свій первинний стан. У районі знаходяться гора Говерла і всі шість вершин України, що піднімаються за дві тисячі метрів над рівнем моря, частково або повністю розташовані найбільші гірські масиви Українських Карпат – Черногірський, Марамороський, Свидовецький і Горганський. Рахівський район є одним з кращих лісних районів України. Його лісистість складає 67,8 відсотка. Тут зосереджена третина флори України та половина видів рослин і тварин Українських Карпат, які зафіксовані в Червоній книзі. На скелях Близниці, Герешаски, Ненески, Піп-Івана, Кузія росте кілька десятків видів рослин, яких в Україні більше ніде немає. Із 60 видів ссавців, поширених в

Українських Карпатах, 54 зустрічаються в Рахівському районі, а деякі з них, як, наприклад, снігова і татранська полівки, довгокрилець існують тільки майже виключно тут. До того ж учені майже щорічно на території Рахівщини відкривають кілька нових для науки видів живих організмів. А унікальні праліси та високогірні лучні екосистеми Карпатського біосферного заповідника віднесені до найцінніших екосистем Землі і входять до міжнародної мережі біосферних резерватів ЮНЕСКО. У високогір'ях Рахівщини формується Тиса, яка постачає водою багато районів Закарпаття, Румунії, Угорщини. Тут, на жаль, формуються і катастрофічні повені, які приносять колосальні матеріальні збитки зазначеним регіонам.

По-друге. Рахівщина володіє надзвичайно потужним рекреаційним потенціалом. Скажімо, на її території зафіксовано 82 джерела мінеральних вод і, за оцінкою спеціалістів, цей показник виводить район на перше місце в Україні. А квасівські мінеральні води із вмістом миш'яку мають лише два аналози у світі. В лісах та на високогірних луках зустрічається близько 300 видів цінних лікарських рослин, в т.ч. такі унікальні, як родіола рожева (карпатський женьшень), тирлич жовтий, арніка гірська, ісландський мох, плаун-баранець тощо. За підрахунками фахівців, на території Рахівщини щорічно можна розміщати до 320 тисяч бажаючих поліпшити здоров'я, а це майже в чотири рази перевищує

чисельність населення району. Мальовничі ландшафти, цілюще гірське повітря, флора і фауна, надзвичайно сприятливі для відпочинку людей, особливо тих, які постраждали від Чорнобильської катастрофи, для розвитку санаторно-курортної справи, екотуризму.

Район надзвичайно сприятливий для гірськолижного спорту і туризму, а природний комплекс гори Драгобрат за світовими стандартами відповідає вимогам для проведення олімпійських ігор із зимових видів спорту.

По-третє. Соціально-економічна специфіка гірської Рахівщини навіть на тлі інших районів Карпат відрізняється надзвичайно складними умовами для проживання та господарювання, особливо в сільському господарстві. Адже тут суворі природно-кліматичні умови і надзвичайне малоземелля. На одного жителя району припадає в середньому всього 0,01 гектара ріллі, або в 14 разів менше, ніж у Закарпатті, і в 17 разів менше за середньоукраїнський показник. Якщо сюди додати те, що значна частина району розміщена на висотах вище за 500 метрів над рівнем моря і має велику крутизну схилів та низьку якість ґрунтів, то зрозуміло, що для горян кожний кусень хліба завжди давався дуже важко. Висока густина населення гостро ставить проблему зайнятості людей, і як результат – низький рівень життя та матеріального добробуту жителів. Тому соціальною проблемою номер один тут завше було розширення сфери зайнятості.

(Продовження на 3-й стор.)

ІСТОРІЯ З ПРОДОВЖЕННЯМ

ЧИ МОГЛИ Б КАРПАТИ ПРИЙНЯТИ ЗИМОВУ ОЛІМПІАДУ?

(Продовження. Початок на 2-й стор.)

Ось чому туризм, рекреація з відповідним сервісом та організацією обслуговування, спорудженням інфраструктури може створити велику кількість робочих місць. Розумної альтернативи туризму і рекреації в гірських регіонах просто не існує.

І на завершення: в районі вже діють Карпатський біосферний заповідник і ціла мережа інших природоохоронних територій, створена достатньо велика матеріально-технічна база для організації рекреації і туризму. Далеко за межами району відомі санаторії «Гірська Тиса», туристичні бази «Тиса», «Едельвейс», «Трембіта», ряд гірськолижних баз тощо.

Все це, а також прикордонне розташування, наявність розгалуженої транспортної інфраструктури, добра історична слава Рахова, етнографічні та культурні особливості краю, дозволяють розглядати район як своєрідний полігон, де розумна економічна політика може успішно поєднати регіональні, державні й міжнародні інтереси України, забезпечити при цьому прогрес у соціально-економічному житті одного з найзлидніших гірських регіонів. Але зрозуміло, що в умовах обвальної економічної кризи братися за переорієнтацію економіки району без створення діючого механізму залучення вітчизняного і зарубіжного капіталу справа безперспективна.

Тому з ініціативи виконкому Рахівської районної Ради народних депутатів, науковцями Карпатського біосферного заповідника, Інституту регіональних досліджень та екології Карпат НАН України, університету «Львівська політехніка» готується проект створення Рахівської вільної еколого-економічної зони. А міжнародний фонд розвитку Карпатського євро регіону виділив для цих цілей спеціальний грант.

У світовій практиці добре відомий китайський, гонконгський, шенонський та інші варіанти вільних економічних зон, але досвіду застосування таких зон для розвитку екологічно вразливих гірських

регіонів не так багато. І тому відомий Інститут «Схід-Захід» (США) та Фонд розвитку Карпатського євро регіону, підтримуючи ідею створення Рахівської вільної еколого-економічної зони, передбачають, в першу чергу, можливість відпрацювання тут моделі розвитку гірських регіонів та розповсюдження в перспективі цього досвіду на інші частини Карпат.

А проект, зокрема, передбачає розширення території Карпатського біосферного заповідника, розвиток санаторно-курортної зони, запровадження екологічно безпечних технологій та репрофілювання окремих діючих виробництв, виробництво екологічно чистої сільськогосподарської продукції та розвиток полонинського господарства, протиповеневих заходів та малої енергетики, освоєння мінеральних джерел, використання лікарських трав, дикоростучих плодів, ягід та грибів, розвиток туризму, спортивного мисливства та гірськолижного спорту, будівництво митних ліцензійних складів та інфраструктури прикордонного співробітництва тощо. Для визначених суб'єктів господарювання передбачається створення особливих економіко-правових, фінансово-кредитних умов, зокрема пільгового оподаткування, сприятливих умов для іноземних інвесторів.

На думку авторів проекту, його реалізація могла б дати значний поштовх для розвитку соціальної інфраструктури, створення додаткових робочих місць, зменшення антропогенного тиску на природні екосистеми, а в кінцевому результаті це позитивно позначилося б на економічній та соціально-екологічній ситуації в цьому регіоні. І хто зна, можливо згодом Українські Карпати змогли б прийняти Зимові Олімпійські Ігри.

Федір ГАМОР,
директор Карпатського біосферного заповідника,
академік Української екологічної Академії наук,
доктор біологічних наук.

(Передрук із газети
"Голос України"
за 9 квітня 1996 року)

У КАБМІНІ ПІДТРИМАЛИ ІНІЦІАТИВУ КБЗ

Директор Карпатського біосферного заповідника Федір Гамор звернувся з листом до Кабінету Міністрів України, який друкуємо у газеті.

Віце-Прем'єр-Міністру України
п. Тігіпко С.Л.

Вельмишановний Сергію Леонідовичу!

У зв'язку з тим, що Президент України В.Ф. Янукович оголосив підготовку проведення в 2022 році зимових Олімпійських ігор в Українських Карпатах, просимо розглянути матеріали щодо розвитку гірської Рахівщини, високогірна частина якої входить до складу Карпатського біосферного заповідника, і володіє унікальними природними цінностями, в т.ч. і для розвитку гірськолижного спорту. Тут розміщено географічний Центр Європи, але відсутня необхідна інфраструктура.

Протягом багатьох років ініціативи місцевих органів влади та адміністрації Карпатського біосферного заповідника з цього приводу належним чином не розглядалися, тому, Вельмишановний Сергію Леонідовичу, переконливо просимо посприяти у підготовці і прийняттю спеціального рішення Уряду України щодо збереження унікальних природних цінностей та розвитку гірської Рахівщини як регіону у географічному центрі Європи, найбільш сприятливого для проведення зимових Олімпійських ігор!

З повагою,
директор Карпатського біосферного заповідника,
доктор біологічних наук, професор
16 червня 2010 р. № 337

Ф.Д. Гамор

У відповідь на це Віце-Прем'єр-Міністр С. Тігіпко дав відповідні доручення, які теж друкуємо.

До листа Карпатського біосферного заповідника від 16.06.2010р. № 337

Мінприроди (**Злочевському М.В.**) –
скликання
Мінсім'ямолодьспорт (**Сафіулліну Р.С.**)
Закарпатська облдержадміністрація
(**Ледиді О.О.**)

Прошу розглянути та визначитися. Про результати поінформувати заявника.

У разі необхідності подати в установленому порядку на розгляд Уряду проект відповідного акта.

Віце-Прем'єр-Міністр **Сергій ТІГІПКО**
16 липня 2010 р. №38964/1/1-10

На це із Мінприроди України надійшло розпорядження:

Карпатський біосферний заповідник

Щодо розробки плану заходів.

На виконання доручення Кабінету Міністрів України від 16.07.2010р. № 38964/1/1-10 щодо збереження унікальних природних цінностей та розвитку гірської Рахівщини, прошу розробити план заходів по збереженню природних цінностей, при вжитті дій щодо розвитку гірської Рахівщини, при підготовці до проведення зимових Олімпійських ігор та подати його на погодження до Мінприроди й інших зацікавлених органів.

Заступник міністра
Мінприроди України **С. Гошовський**
30 липня 2010 р. №14821/26/10-10

Ф.Д. Гамором на виконання цих доручень розроблено проект плану заходів і передано його на погодження в Мінприроди, Закарпатську обласну та Рахівську районну держадміністрації (читайте на 4-й стор.)

ІСТОРІЯ З ПРОДОВЖЕННЯМ

ПРОЕКТ ПЛАНУ ЗАХОДІВ ІЗ ЗБЕРЕЖЕННЯ УНІКАЛЬНИХ ПРИРОДНИХ ЦІННОСТЕЙ ТА РОЗВИТКУ ГІРСЬКОЇ РАХІВЩИНИ ЯК РЕГІОНУ В ГЕОГРАФІЧНОМУ ЦЕНТРІ ЄВРОПИ ТА МІСЦЯ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ ЗИМОВИХ ОЛІМПІЙСЬКИХ ІГОР У КАРПАТАХ

№ п/п	Найменування заходу	Відповідальні за виконання	Строк виконання
1	Підготовка та внесення в установленому порядку на розгляд Кабінету Міністрів України пропозицій щодо:		
	- надання Рахівщині статусу гірського курорту загальнодержавного значення	Мінрегіонбуд, Закарпатська ОДА	Червень 2011 р.
	- удосконалення законодавства в частині охорони та надання у користування земель високогірних лук (полонин) та верхньої межі лісу	Мінприроди, Мінюст, Держкомзем, Закарпатська ОДА	Січень 2012 р.
	- заборони суцільних рубок в лісах на гірських схилах	Мінприроди, Держкомліс	Березень 2011р.
	- удосконалення законодавства в частині охорони та використання земель природно-заповідного фонду для рекреаційних та оздоровчих цілей у високогірних умовах	Мінприроди, Мінюст	Вересень 2011р.
	- за забезпечення охорони та розвитку Карпатського біосферного заповідника як території, що входить до переліку об'єктів Всесвітньої природної спадщини ЮНЕСКО	Мінприроди, Мінекономіки, Мінфін, Закарпатська ОДА	Постійно
	- фінансування у 2011 та наступних роках за рахунок коштів Державного бюджету благоустрою та створення необхідної комунальної інфраструктури (системи водопостачання і водовідведення, каналізаційних очисних споруд) в м. Рахів та с. Ясіня	Мінфін, Мінекономіки, Закарпатська ОДА	2011р. і наступні роки
- вирішення проблеми збору, складування та утилізації побутового сміття у населених пунктах, що розташовані у рекреаційних зонах та на берегах гірських рік	Мінекономіки, Мінприроди, Закарпатська ОДА	2011-2012 р.р.	
2	Забезпечення:		
	- розробки та затвердження генеральної схеми планування території та освоєння туристично-рекреаційного потенціалу	Мінрегіонбуд, Закарпатська ОДА	2011 р.
	- впровадження природозберігаючих технологій у лісозаготівлях на гірських схилах	Мінприроди, Держкомліс	2011р. і наступні роки
	- створення та упорядкування водоохоронних зон і прибережних захисних смуг	Мінприроди, Держкомзем	2011 р.
	- охорони та особливого використання земель на ділянках вздовж гірських річок і потоків	Мінприроди, Держкомзем	2011 р.
	- збереження біорізноманіття та природних ландшафтів у зонах розбудови туристичної та спортивної інфраструктури	Мінприроди	2011-2012 р.р.
	- збереження оселищ рідкісних видів рослин і тварин, міграційних шляхів великих хижих ссавців	Мінприроди	Постійно
- розробки та затвердження регіональної екологічної мережі, розширення території об'єктів природно-заповідного фонду загальнодержавного та місцевого значення	Мінприроди	2011-2012 р.р.	
3	Впровадження пілотних проектів із переведення системи опалення міста Рахів та інших населених пунктах на природний газ і електроустановки, використання теплових насосів й інших альтернативних джерел енергії.	Мінжитлокомунгосп, Мінпаливенерго, Закарпатська ОДА	2011-2016 р.р.
4	Реконструкція та капітальний ремонт:		
	- залізничної колії на дистанції Яремче-Рахів	Мінтрансв'язку	2011 р.
	- залізничних вокзалів в Ясінях, Квасах та Рахові	Мінтрансв'язку	2011-2012р.р.
	- автомобільних доріг загальнодержавного та місцевого значення	Мінтрансв'язку, Закарпатська ОДА	2011-2015р.р.
- гірських доріг за маршрутами:	Мінтрансв'язку, Закарпатська ОДА	2011-2015р.р.	
• Луги – підніжжя гори Говерла – Кевелів			
• Ясіня – Драгобрат			
• Ділове – підніжжя гори Піп Іван Мараморський			
• Косівська Поляна – полонина Урда			
• Лазещина – Козьмещик – підніжжя Говерли			
• Рахів – Косівська Поляна			
• Рахів – Теринтин			
5	Відкриття руху пасажирського потягу за маршрутом «Київ – Рахів»	Мінтрансв'язку	2011р.
6	Будівництво автомобільного моста у селі Ділове на українсько-румунському кордоні через р. Тиса	МЗС, Мінтрансв'язку	2012р.
7	Проектно-пошукові роботи для розміщення та будівництва спортивних споруд та об'єктів інфраструктури для проведення змагань з окремих видів спорту, що входять до програми зимової Олімпіади	Мінсімп'ямолодьспорт, Мінрегіонбуд	2011-2012р.р.
8	Оцінка впливу антропогенного навантаження на стан навколишнього природного середовища та прогноз негативних екологічних наслідків у зоні розміщення об'єктів спортивної та туристичної інфраструктури	Мінприроди, НАН України	2011-2012р.р.
9	Забезпечення популяризації та пропаганди унікальних природних цінностей, туристично-рекреаційного потенціалу та гірськолижних можливостей краю у Центрі Європи, підвищення його іміджу як візитної картки України	Держкомтелерадіо	Постійно

УРОЧИСТО ВІДЗНАЧИЛИ СВОЄ ПРОФЕСІЙНЕ СВЯТО. ВПЕРШЕ

(Закінчення. Початок на 1-й стор.)

Тому не випадково так гостро Президент і уряд України ставлять питання розширення мережі та площ природно-заповідного фонду, зокрема й Карпатського біосферного заповідника.

У 2009 році вперше в історії природоохоронної справи Президент України провів велику нараду з питань розвитку природно-заповідної галузі, підписав окремих Указ про додаткові заходи із цих питань та до 30 Указів щодо створення нових та розширення територій існуючих заповідників і національних парків. Незважаючи на економічну кризу, із Державного бюджету України регулярно виділяється фінансування на утримання об'єктів природно-заповідного фонду. Зокрема, для потреб Карпатського біосферного заповідника в цьому році спрямовується понад дев'ять мільйонів гривень, що значно більше ніж у попередні роки. Завдяки цьому у заповіднику регулярно виплачується зарплатня. Чимало робиться для зміцнення матеріально-технічної бази. У нас створено до 300 робочих місць, збудовано 15-квартирний житловий будинок, музеї екології Карпат, нарцису у Хусті, еколого-освітній центр у Центрі Європи, лісопильню дільниці у Черногірському відділенні, автомобільний міст через Чорну Тису в Кевелевому, проведено реконструкцію та капітальний ремонт школи-дитсадка в Лугах, здійснено багато інших робіт із створення туристично-рекреаційної та еколого-освітньої інфраструктури. Наші підрозділи забезпечені форменним одягом, автотранспортом, комп'ютерною та іншою оргтехнікою.

У заповіднику сформовано високопрофесійний, самовідданий трудовий колектив. Установу визнано кращою в Україні серед колективів ПЗФ. Вона отримала міжнародне визнання, три рази нагороджена Радою Європи Європейським дипломом. Користуючись нагодою, висловлюю велику вдячність ветеранам заповідника, які багато років віддали організації наукових досліджень, еколого-освітній роботі, охороні заповідних екосистем та розбудові об'єктів ПЗФ. Це, зокрема, колишньому директору, ветерану праці Дмитру Саїку, провідному інженеру Дмитру Куріну, начальнику Угольського ПНДВ Василю Рєгушу, завідувачам лісоознавчої та зоологічної лабораторій Дмитру Сухарюку та Ярославу Довганичу, ветерану праці, колишньому головному бухгалтеру Ганні Проць, інспектору Черногірського ПНДВ Василю Сасу, ветеранам праці, колишнім начальнику ремонтно-будівельної дільниці Дмитру Веклюку та начальнику відділу кадрів Олені Брехлічук і багатьом іншим.

За повсякденну підтримку і допомогу дякую також Міністерству охорони навколишнього природного середовища України та Державній службі заповідної справи. Велику вдячність за розуміння і співпрацю висловлюю Закарпатській обласній та Рахівській районній державним адміністраціям, головам сіл: Костиликів – Ользі Сметанюк, Квасів – Василю Дімічу, міста Рахів Ярославу Думену та іншим патріотам з охорони унікальної природи Карпат.

Потім слово мали перший заступник директора – головний природознавець КБЗ Микола Рибак, голова Рахівської райдержадміністрації

Дмитро Андріюк, заступник голови Рахівської районної ради Петро Бочкор, професор Університету «Києво-Могилянська академія» Сергій Ісаєв, голова села Костиликів Ольга Сметанюк. Вітаючи колектив зі святом, вони відзначали важливу роль його працівників у природоохоронній справі,

Василь БОЙЧУК.

науково-дослідницькій роботі, формуванні у населення екологічної культури і знань, зосередженні зусиль на взаємодії з територіальними громадами, науковими установами, зміцненні стосунків з фахівцями із-за кордону.

За сумлінну працю групу працівників КБЗ нагороджено грамотами і цінними подарунками. В їх числі грамотами обласної ради – завідувача ботанічної лабораторії Миколу Волощука, начальника відділу рекреації, зв'язків з громадськістю та міжнародної співпраці Вікторію Губко, почесними грамотами облдержадміністрації – першого заступника – головного природознавця Миколу Рибак, провідного спеціаліста Мирослава Обладанюка, грамотами районних ради та держадміністрації – начальниці Кевелівського ПНДВ Василя Вербіцького, майстра з охорони природи Петра Дем'яна, інспектора Миколу Білінкевича та ряд інших. Адміністрація заповідника нагородила грамотами і оголосила подяки 29 працівникам. А всього нагороджено 46 трудівників КБЗ.

Після цієї урочистості свято продовжилося на живописній галявині біля заповідницького Музею екології гір та історії природо-користування в Карпатах.

7 липня в Києві, у залі засідань Мінприроди України, відбулися урочисті збори представників Міністерства, установ ПЗФ та суміжних з ним служб і відомств, а також громадськості. На урочистості з привітаннями виступили начальник Держслужби заповідної справи Міністерства Петро Гриник, народний депутат України Іван Заєць, перший заступник Міністра охорони навколишнього природного середовища України Микола Романов, директор Карпатського біосферного заповідника Федір Гамор та інші. У їх виступах йшлося про становлення і роль природозаповідної справи в Україні, здобутки і завдання у цій галузі. За сумлінну працю групу працівників ПЗФ було вшановано. Їм вручено нагороди Мінприроди та Держслужби заповідної справи. В числі нагороджених почесними грамотами згаданої служби – начальники відділів: держохорони ПЗФ заповідника – Михайло Проць та пропаганди і екоосвіти – Вікторія Бундзяк, а також начальник Богдан-Петропольського ПНДВ Василь Шемота.

Для учасників урочистості було дано святковий концерт. Перед ними виступили заслужені артисти України Дмитро та Назарія Яремчуки.

(Вл. інф.)

Ось вже більше десяти років триває тісна співпраця між Карпатським біосферним заповідником та Швейцарським федеральним інститутом лісових, снігових та ландшафтних досліджень (WSL). Зініційована директором КБЗ, професором Федором Гамором, колишнім директором WSL др. Маріо Броджі та керівником лісівничого підрозділу WSL, п. Бригіттою Коммарот, вона принесла чимало результатів, цінних для науки та розвитку сталого лісового господарства.

Черговий спільний проект під назвою «Статистична інвентаризація букових пралісів Угольсько-Широколужанського масиву КБЗ» стартував минулого року. До реалізації цієї ідеї долучився також Львівський національний лісотехнічний університет України (керівник проекту від України – к.с.г.н. Василь Лавний). Цілями проекту є отримання репрезентативних даних по структурі та динаміці пралісів, включаючи структурні одиниці, які мають вплив на

УКРАЇНСЬКО-ШВЕЙЦАРСЬКЕ ЛІТО

біорізноманіття, оцінка режиму порушеності пралісів, а також обстеження та впливів турбування, які можуть загрожувати цілісності букових пралісів у майбутньому.

Влітку 2009 р. було проведено пілотну інвентаризацію з метою випробування методології, визначено проблемні місця та складності, перевірено матеріально-технічні умови для проведення основної інвентаризації. А це літо ознаменувалося стартом основної інвентаризації, яка реалізовується силами українських та швейцарських студентів – груп під керівництвом фахівців Миколи Короля (ЛЛТУУ), Руді Ізелі (WSL) та Мартіні Гобі (аспірантка WSL). Організовано три робочі групи, що складаються з шести українських (Львівський лісотехнічний університет) та шести швейцарських (політехнічні вузи Швейцарії) студентів, які щодня працюють на пробних площах. Іще двоє львівських аспірантів одразу ж заносять дані з планшетів в електронну базу для подальшого опрацювання.

Для того, щоб ця копійка наукова праця успішно розпочалася і тривала, було проведено ряд підготовчих робіт, які організував керівник логістичної групи, заступник директора КБЗ Василь Покин'єрєда за активного сприяння керівників Угольського та Широколужанського відділень – Василя Регуша та Валерія Феєра.

Щоб побачити роботу учасників проекту та зустрітися зі швейцарськими колегами, наша група на чолі з директором заповідника Ф. Гамором прибула до Широколужанського відділення вранці 5 серпня. На нас вже чекали працівники відділення, колеги з WSL та журналісти з провід-

них газет Швейцарії (Лукас Денцлер з "Neue Zürcher Zeitung" («Нової цюрихської газети») та Ганс-Петер Рот з "Tages Anzeiger" («Щоденного вісника»)), які поставили собі за мету висвітлити спільну дружню роботу інтернаціональної команди проекту та розповісти про це швейцарській громадськості.

Польовому виїзду сприяла навіть погода, яка дозволила учасникам експедиції успішно піднятися на пробні площі, де кипіла робота студентів та їх керівників. Др. Райнгард Лессінг, спеціаліст по роботі з громадськістю (WSL), зробив вичерпну презентацію щодо методики ведення інвентаризації та досягнень станом на цей час. А розповідати було про що. Починаючи з 4 липня по 5 серпня робочі групи встигли опрацювати 150 пробних площ Угольського відділення та переміститися в Широкий Луг. Але не це головне. Приємно вразила дружба, навіть родинна атмосфера, яка панувала в українсько-швейцарській групі студентів та наставників. І, як наголосив директор КБЗ Ф. Гамор, це гарантує, що така ініціатива житиме й надалі, адже ідеєю транснаціональної наукової співпраці вже перейнялися й представники молодого покоління науковців, які мають змогу обмінятися думками, досвідом та встановити тісні зв'язки. І це, сподіваємося, триватиме роками і призведе до не менш успішних спільних ідей.

Польові роботи підходять до завершення. Попереду – підбиття підсумків, аналіз даних. Але для учасників проекту це літо залишиться незабутнім – літом співпраці між установами, країнами та поколіннями.

Вікторія ГУБКО,

в.о. начальника відділу рекреації,
зв'язків з громадськістю
та міжнародної співпраці КБЗ,
контактна особа проекту.

ЧАРІВНІ КАРПАТИ ОЧИМА ДІТЕЙ

Кожен із нас уміє малювати. Однак не кожному вдається заглибитись у суть зовнішнього світу і передати в малюнках незвідану, загадкову, мінливу і недосяжну красу природи, яка оточує нас. Це спробували зробити талановиті діти Рахівщини.

Карпатський біосферний заповідник та районний відділ освіти Рахівської РДА стали ініціаторами конкурсу дитячого малюнку «Чарівні Карпати очима дітей», який проводився з 10 березня по 3 червня включно.

Учасниками конкурсу були учні шкіл Рахівського району та вихованці позашкільних закладів (гуртківці) віком до 15 років. Конкурс проводився у двох вікових категоріях: I категорія – до 9 років (1-4 класи); II категорія – від 10 до 15 років включно (5-9 класи).

На конкурс було представлено 75 індивідуальних творчих робіт, виконаних у довільній графічній техніці (олівці, фломастери, фарби, авторська техніка, аплікації, у т.ч. з використанням природних та штучних матеріалів) із 9 шкіл Рахівського району. Переможців визначили члени журі, до складу якого увійшли представники організаторів конкурсу.

Переможцями стали: 1 місце – Годван Тарас, Москалюк Юрій (ЗОШ №1); 2 місце – Думен Юрій (ЗОШ с.Розтоки), Писар Ганна (ЗОШ №2); 3 місце – Молдавчук Ольга (ЗОШ №2), Ворохта Наталія (ЗОШ №1).

За оригінальність робіт відзначені Рудак Михайло (ЗОШ №3), та Засухіна Іларія (ЗОШ №2).

Нагородження почесними грамотами та цінними подарунками відбудеться 1 вересня 2010 р. у школах, в яких навчаються переможці.

Щиро дякуємо всім учасникам за активну участь у конкурсі!

Ігор КАЛЬБА,
завідувач Музею екології гір КБЗ.

ЩОБ УНИКНУТИ ЗАГРОЗИ

Одне із завдань, яке поставлено перед службою державної охорони Карпатського біосферного заповідника, – це охорона природних комплексів від пожеж. Погода цього літа заставляє нас працювати у посиленому режимі. Додає тривоги і ситуація з лісовими пожежами в сусідній Росії, деяких східних областях нашої держави, де вогнем охоплені значні площі лісів, горять заповідники та національні парки, є також людські жертви. Тому адміністрацією біосферного заповідника вживаються необхідні заходи для посиленої охорони угідь від загорянь та проведення профілактичних робіт. Так, на виконання вимог урядової телеграми, розпорядження голови Закарпатської обласної державної адміністрації та наказу Мінприроди, 6 серпня 2010 року директором КБЗ видано наказ № 166 «Про посилення охорони території заповідника», яким передбачено ряд профілактичних заходів з попередження лісових пожеж, а саме: щоденне патрулювання території та цілодобове чергування на КПП та в

конторах ПНД відділень; забезпечення виконання протипожежних заходів (догляд за мінералізованими смугами, ремонт гірських стежок та доріг протипожежного призначення); проведення позапланових протипожежних бесід з громадянами, які проживають на території КБЗ та біля його меж, а також з вівчарями, які випасають худобу на полонинах заповідника, туристами та іншими відвідувачами.

А 10 серпня ц.р. адміністрацією заповідника проведено виробничу нараду з начальниками ПНД відділень та керівниками структурних підрозділів, на якій питання пожежної безпеки ще раз обговорено. Створено резерв паливно-мастильних матеріалів на випадок виникнення лісових пожеж, організовано чергування водіїв на вихідні та святкові дні. Обмежено в'їзд автотранспорту на територію заповідника. Однак повністю заборонити в'їзд автомашин недоцільно, так як на багатьох полонинах КБЗ випасається худоба і періодично потрібно звозити тваринницьку продукцію. Крім того,

багато місцевих жителів збирають у лісі плоди дикоростучих рослин та гриби. Туристи, які приїхали в Карпати з різних куточків України та із-за кордону, прямують на Говерлу й інші вершини Рахівщини визначеними еколого-пізнавальними маршрутами.

Служба державної охорони природоохоронних науково-дослідних відділень установи забезпечена автотранспортом, необхідним пожежним інвентарем та готова в будь-який час виїхати на місце пожежі й локалізу-

вати осередки загорання.

Велику загрозу становить залишене в лісі багаття, чи кинутий недопалок. Лише спільними зусиллями служби охорони заповідника, туристів та місцевих жителів можна зберегти природу Карпат. Сподіваємось, що туристи та відвідувачі заповідника з розумінням поставляться до питань протипожежної безпеки.

Михайло ПРОЦЬ,
начальник відділу
державної охорони ПЗФ
заповідника.

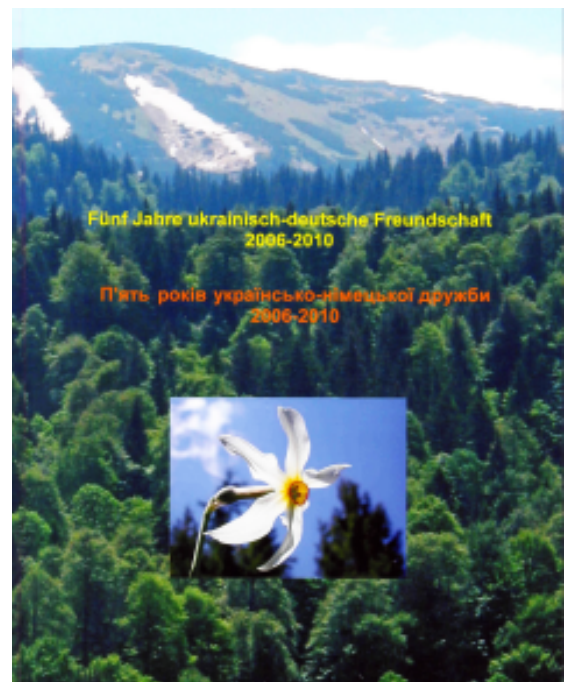
ДО П'ЯТИРІЧЧЯ СПІЛЬНОЇ СПІВПРАЦІ

Співпраці науковців заповідника і Університету сталого розвитку м. Еберсвальде (Німеччина) виповнилося п'ять років. Німецькі колеги до цієї дати зробили хороший подарунок – у травні ц.р. випустили в світ фотоілюстроване видання-альбом «П'ять років українсько-німецької дружби 2006-2010». Зроблено це за їх власний кошт, на власній видавничій базі.

Книжка невелика за обсягом – містить 28 сторінок, форматом 30x25 см. Її цінність у тому, що науковці з Еберсвальде, у 90 світлинах, які містяться в альбомі, зуміли передати своє захоплення мальовничою і неповторною природою наших чудових гір – пейзажів, краєвидів. Альбом відкривається фотографією на пам'ять про п'ятирічну співпрацю еберсвальдівців і працівників заповідника: одного з керівників Університету, професора П'єра Ібіша та директора КБЗ професора Федора Гамора, розпочинається епізодом: «Минулі п'ять років ми вчилися від колег з Карпатського біосферного заповідника. Сердечна подяка від професора П'єра Ібіша з колегами, а також від сотень студентів». А далі він веде читача мандрівничими стежками у мальовничий край Срібної землі – гори Карпати, на Рахівщину. Про це розповідають світлини «Де ми зараз? У Карпатах». А потім мандрівка продовжується від угідь заповідника в

Виноградівському, Хустському та Тячівському районах – від Юліївської Гори, Долини нарцисів, Карстових печер та букових пралісів, веде до Кузій-Свидовецького ПНДВ, від воріт центральної садиби КБЗ – у Чорногорі, в її віковічні ялицево-ялинові праліси.

Ось на якусь мить фотомайстер замилювався гірським потічком, червонокнижними тритоном карпатським, голубим слимаком, а також грибами-трутовиками, які обліпили дерев'яну колоду. В об'єктив потрапив метелик, що вмотивив перепочити на пелюстках рідкісної гірської квітки. А далі – німецькі студенти крокують непролазними заповідницькими хащами; сам П'єр Ібіш прагне у фотокадрі зафіксувати чудоквітку сон білий. А ще в альбомі розповідається про насичені подіями студентські будні німців, незабутні зустрічі делегацій з Еберсвальде у заповіднику та з рахів'янами. Далі фотоілюстрації знову ведуть нас у гори – до Говерли, інших мальовничих куточків карпатського дивосвіту. І ... - «До багатообіцяючого майбутнього!». Так назвали еберс-

вальдівці фінальну світлину фотоальбома.

Звичайно, кілька альбомів, як пам'ятку на добру згадку, німецькі колеги подарували заповіднику, за що їм щире спасибі.

Василь БОЙЧУК.

ЧЕРВОНА КНИГА УКРАЇНИ

Людина здавна втручалася у природу, впливаючи як на окремі види рослин і тварин, так і на їх угруповання в цілому. Але тільки у минулому сторіччі ріст населення, а, головним чином, - якісний стрибок у розвитку науки і техніки призвели до того, що антропогенні дії вийшли на один рівень з природними факторами планетарного масштабу. Разом з цим, зросли і міжнародні зусилля з охорони біорізноманіття. Втрата будь-якого виду рослин і тварин - глибока тріщина у біологічному різноманітті Землі. Людство усвідомило цю небезпеку, тому створення червоних книг різних рангів стало першим кроком в його боротьбі за

збереження тварин і рослин, які опинилися на грані зникнення.

Діяльність людини часто порушує рівновагу в природі, створює умови, що сприяють появі і розвитку нових форм організмів, часто шкідливих: бур'янів, шкідників сільськогосподарських культур, збудників різних хвороб. Під господарським впливом нині знаходиться понад 50% поверхні суші, але площа орної землі в розрахунку на одну людину постійно зменшується. В умовах інтенсивного використання природних ресурсів залучення їх до господарської діяльності завдає шкоди самій Природі. Тому слід зберегти для майбутнього всі види, які нині існують. Таку мету ставити перед нами Червона книга. У природі умови життя диких тварин, стан оточуючого середовища постійно змінюються під впливом багатьох факторів, тому Червона книга будь-якого рівня - міжнародна, окремої країни - не може бути стабільною. Червона книга - сигнал тривоги і збірка даних, що характеризують стан видів тварин і рослин, які потрапили у біду.

Перша Червона книга, присвячена українській флорі та фауні,

була видана у 1980 році під назвою «Червона Книга Української РСР» та містила опис 85 видів тварин і 151 вид вищих рослин. Після набуття Україною незалежності, у видавництві „Українська енциклопедія”, було випущене друге видання Червоної книги України: у 1994 році - том „Тваринний світ”, у 1996 р. - том „Рослинний світ”.

У зв'язку з погіршенням ситуації щодо збереження рідкісних видів рослин і тварин, у 2009 році вийшло третє, значно доповнене та виправлене, видання Червоної книги України. Воно включає 542 види тварин (у другому виданні 1996 р. - 382 види) та 826 видів рослин і грибів (у другому виданні 1996 р. - 541 вид).

Значно збільшився список судинних рослин і тварин, занесених до Червоної книги України 2009, що зростають і водяться на території Карпатського біосферного заповідника. Якщо він за виданням 1996 року нараховував 105 видів рослин, то зараз - 150 видів; 86 видів тварин, відповідно зараз - 128 видів. Мохоподібних - 5 видів (було 4 види); лишайників - 21 вид (було 11 видів); грибів - 9 видів (було 7 видів).

Червона книга звертає увагу людства на неповторність усього живого на Землі. Вид, який знищений сьогодні, ніколи більше не буде поновлений. Червона книга вказує на важливість принципу взаємозалежності і рівноваги у природі: якщо будуть порушені одні елементи природи, то це обов'язково обумовить інші. І так до нескінченності. Щоб наша флора і фауна залишались багатими унікальними видами, кожен з нас повинен нести відповідальність за розумне і бережливе ставлення до рідкісних та зникаючих видів рослин і тварин.

Тетяна Антосяк, Алла Козурак,
наукові співробітники
ботанічної лабораторії КБЗ.

ДЛЯ ВАС, МАНДРІВНИКИ!

Гора Говерла - один з найбільш популярних туристичних об'єктів в Українських Карпатах. Найцікавішим маршрутом для сходження на цю вершину є, безумовно, стежка, що починається в с. Усть-Говерла і Чорногірськими пралісами, масиви яких включені до об'єкту Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО, виводять екотуристів на найвищу вершину України.

Цього року Карпатським біосферним заповідником докладено чималих зусиль, щоб створити комфортні умови для любителів гірських пішохідних мандрівок - споруджено 9 нових місць відпочинку, облаштовані питні джерела, поновлено інформаційне наповнення.

Та основним інфраструктурним об'єктом на маршруті повинен стати інформаційно-туристичний центр «Високогір'я Карпат» в урочищі Сідловина. Над його створенням колектив заповідника працює вже кілька років. Для цього у підніжжі Говерли зведено дерев'яну будівлю в гуцульському архітектурному стилі. На об'єкті завершено внутрішні оздоблювальні роботи, на другому поверсі облаштовано туристичний притулок з місцями для ночівлі. Територія навколо центру облаштовується як сучасна рекреаційна зона для короткочасного або пікнікового відпочинку. Вже створено місця для вогнища, наметів, прийому їжі - все, що необхідно гірському мандрівнику після виснажливого переходу. У центрі також налагоджено цілодобове чергування інспекторів з охорони природи.

Кілька останніх місяців творча група працівників заповідника, очолювана директором установи Федором Гамором, активно працює над інформаційним наповненням центру. Розроблено тематико-експозиційний план, ескізи, електронні макети, підготовлено текстові та ілюстративні матеріали. За принципом подання інформації, об'єкт на Сідловині буде класичним європейським візит-центром. Колектив заповідника нагромадив досвід у створенні подібних інформаційних об'єктів (еколого-освітні центри «Музей нарцису» у Хусті та візит-центр у Центрі Європи). Однак, «Високогір'я Карпат» не повторюватиме діючих екоосвітніх структур. Його інформаційне наповнення цілком присвячене високогір'ю Карпат, їх природним особливостям, унікальному біорізноманіттю. І, звичайно, знайомство з природними комплексами буде неповним без висвітлення етнокультурних аспектів життя місцевих гуцулів, які багато століть тому заселили найвисокогірнішу частину Українських Карпат.

Але не будемо відкривати всі секрети. Незабаром інформаційно-туристичний центр розпочне свою діяльність і заповідник, як гостинний господар, запросить всіх охочих відвідати його.

Вікторія БУНДЗЯК,
начальник відділу пропаганди та екоосвіти КБЗ.

Адреса редакції:

вул. Красне Плесо, 77, а/с 8, м. Рахів,
90600 Закарпатська обл.

Контактні тел: (03132) 2-21-93, 2-29-14.

Ел. пошта: cbr-rakhiv@ukr.net

<http://cbr.nature.org.ua>

Засновник і видавець: Карпатський біосферний заповідник.

Свідоцтво про державну реєстрацію
Зт № 401 від 25. 01. 2006 року.

РЕДКОЛЕГІЯ:

Федір Гамор (шеф-редактор),

Василь Бойчук (редактор),

Василь Покин'єчерета,

Юрій Беркела,

Дмитро Сухарюк,

Ярослав Довганич,

Йосип Бундзяк,

Олег Борик (верстка).

Відповідальність за достовірність фактів
несе автор.

Газета віддрукована у Хустській районній
друкарні.

Замовлення №

Тираж 1000 примірників.